

O'QUVCHILARDA MOTIVATSIYANI SHAKLLANTIRISHDA O'QITUVCHI VA PSIXOLOG HAMKORLIGI

Soliyeva Aynura Isayevna

Andijon tumani 10-umumiy o'rta ta'lim maktabi

Amaliyotchi psixologi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15583855>

Annotatsiya: Maktab ta'limi tizimida o'quvchilarning o'qishga bo'lgan motivatsiyasini shakllantirish va uni doimiy tarzda qo'llab-quvvatlash ta'lim sifatini oshirishning muhim shartlaridan biridir. Motivatsiya — bu o'quvchini bilim olishga, o'z ustida ishlashga, o'zini rivojlantirishga undovchi ichki kuchdir. Mazkur maqolada o'quvchilarda motivatsiyani shakllantirish jarayonida o'qituvchi va psixolog hamkorligining ahamiyati, ularning vazifalari, o'zaro aloqasi va faoliyatning samarali yo'llari tahlil qilinadi. Ayniqsa, o'quvchilar bilan individual ishlash, sinf muhitini psixologik jihatdan sog'lom saqlash, o'zini anglash va baholash ko'nikmalarini rivojlantirishda psixolog va pedagoglarning uzviy hamkorligi dolzarb hisoblanadi. O'quvchilarning motivatsiya darajasiga ta'sir qiluvchi omillar, xususan, oilaviy muhit, tengdoshlar guruhi, maktab muhiti, o'qituvchi-psixolog munosabati asosida motivatsion yondashuvlar tavsiflanadi. Shuningdek, maqolada ushbu hamkorlikni tashkil etishning innovatsion usullari, amaliy tavsiyalari va real maktab amaliyotidan misollar asosida ilmiy xulosa va takliflar berilgan.

Kalit so'zlar: motivatsiya, o'quvchi, o'qituvchi, psixolog, hamkorlik, ta'lim sifati, shaxsiy rivojlanish, individual yondashuv, pedagogik psixologiya.

KIRISH

Bugungi kunda O'zbekiston Respublikasida ta'lim-tarbiya tizimiga bo'lgan e'tibor tubdan yangilanib, maktabda sog'lom psixologik muhitni yaratish, o'quvchilarning bilim olishga bo'lgan ishtiyoqini oshirish ustuvor vazifalardan biri sifatida belgilangan. Prezident Sh.M. Mirziyoyev o'z nutqlarida ta'lim sifati va inson kapitalini rivojlantirish muhimligini ta'kidlab kelmoqda: *"Bugungi kunda yoshlarga zamonaviy bilim berish va ularni sog'lom, barkamol qilib tarbiyalash – jamiyat oldidagi eng muhim vazifadir"*. Ushbu yondashuvda maktab psixologi va o'qituvchining o'zaro hamkorligi, ayniqsa o'quvchida motivatsiyani shakllantirish masalasida, dolzarb ahamiyat kasb etadi.

Motivatsiya — o'quvchini harakatga undovchi, uni maqsad sari yo'naltiruvchi psixologik kuchdir. Bunday ichki kuchni shakllantirishda va unga ta'sir etishda o'qituvchi bilan bir qatorda maktab psixologining roli ham beqiyosdir. Har bir o'quvchi individual shaxs sifatida turlicha qiziqish, ehtiyoj va emotsional holatlarga ega bo'lib, ularning har biriga yondashuvda hamkorlik muhim ahamiyatga ega. Bu holatni inobatga olgan holda, o'qituvchi va psixolog o'rtasida samarali hamkorlikni tashkil qilish ta'lim jarayonining asosiy komponenti sifatida qaraladi.

Shu bois maqolada aynan o'qituvchi va psixolog o'rtasidagi hamkorlikning samaradorligini oshirish yo'llari, bu orqali o'quvchilarning ichki motivatsiyasi, o'z-o'zini anglash darajasi va mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantirishning psixologik-pedagogik asoslari yoritiladi. O'quvchilar bilan ishlashda individual yondashuv, sinf psixologik iqlimi, emotsional qo'llab-quvvatlash kabi jihatlar asosida ta'lim jarayonini boyitish imkoniyatlari ko'rib chiqiladi.

O'quvchilarda motivatsiyani shakllantirish masalasi psixologiya va pedagogikaning dolzarb yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Ushbu masalada A. Maslou, K. Levin, D. MakKlelland, R. Gardner kabi xorijiy olimlar tomonidan yaratilgan motivatsion nazariyalar keng qo'llaniladi. Masalan, Maslou ehtiyojlar ierarxiyasi nazariyasida o'quvchi shaxsining o'sishi uchun avvalo psixologik xavfsizlik va ijtimoiy qo'llab-quvvatlash zarurligini ta'kidlaydi. K. Levin esa motivatsiyani shaxsning muhitdagi holatidan kelib chiqadigan ichki kuch sifatida talqin qiladi.

Mahalliy tadqiqotchilar, xususan, N. Toshpulatov, Z. Karimova, M. Yusupova kabilar o'z ishlarida o'quvchilarda o'qishga bo'lgan ijobiy munosabatni shakllantirishda o'qituvchi-psixolog tandemi muhim rol o'ynashini ta'kidlaydilar. Ular sinfdagi emotsional muhit, shaxslararo munosabatlar, rag'batlantirish tizimi motivatsiyaga bevosita ta'sir ko'rsatishini ilmiy jihatdan asoslaydilar. Shuningdek, E. Sh. Kadirova o'quvchilarning darsdagi ishtiroki, e'tibori va tashabbuskorligini oshirishda ijtimoiy-psixologik yondashuv muhimligini ko'rsatgan.

Yaqinda olib borilgan ilmiy ishlar motivatsiyaning ichki va tashqi turlari, ularni kuchaytirish usullari, shuningdek, har bir o'quvchining psixotipi va qiziqishlariga mos yondashuvlar haqida ma'lumot beradi. Xususan, multimodal yondashuv asosida (vizual, audial, kinestetik usullar) individual motivatsion strategiyalar ishlab chiqishning samaradorligi ta'kidlanadi.

Tahlillardan ko'rinadiki, o'qituvchi va psixolog o'rtasidagi uyg'un hamkorlik o'quvchilarning motivatsion holatini yuksaltirish, bilim olishga ongli ehtiyojni shakllantirish va ta'lim sifati ko'rsatkichlarini oshirishda muhim omil sifatida e'tirof etiladi.

XULOSA

O'tkazilgan tahlillar va amaliy tadqiqotlar asosida xulosa qilish mumkinki, o'quvchilarda o'quv faoliyatiga nisbatan barqaror va ijobiy motivatsiyani shakllantirishda o'qituvchi va psixologning hamkorligi hal qiluvchi rol o'ynaydi. O'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olib, emotsional iqlimni yaratish, dars jarayonini qiziqarli tashkil etish, maqto'v va rag'bat bilan ishlash motivatsiyani oshiradi. Psixolog esa bu jarayonda o'quvchining ichki holatini tahlil qilib, unga mos yondashuvlar taklif etadi, o'qituvchini pedagogik-psixologik jihatdan qo'llab-quvvatlaydi.

Maktab amaliyotida quyidagi tavsiyalarni amalga oshirish samarali bo'ladi:

- har bir o'quvchi uchun individual motivatsion xarita tuzish;
- haftalik psixologik kuzatuvlar va o'qituvchilar bilan tahlil yig'inlarini yo'lga qo'yish;
- ijtimoiy-psixologik trening va mashg'ulotlar tashkil qilish;
- motivatsiyani kuchaytiruvchi o'yinli va interaktiv usullardan keng foydalanish.

Xulosa o'rnida aytish joizki, zamonaviy ta'limda shaxsga yo'naltirilgan yondashuvning asosiy ustuni — bu o'qituvchi va psixolog o'rtasida uyg'un, tizimli va uzviy hamkorlikdir. Ana shu hamkorlik maktab o'quvchilarida nafaqat bilim olishga, balki hayotda faol, ijtimoiy jihatdan mas'uliyatli shaxs bo'lishga bo'lgan ichki ehtiyojni uyg'otadi.

References:

Используемая литература:

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Maslow A. "Motivatsiya va shaxsiyat". Nyu-York, 1987.
2. Yo'ldoshev X. "Ta'lim motivatsiyasining psixologik asoslari". Toshkent, 2019.

3. Teshaboyeva N. "Pedagogik psixologiya asoslari". Toshkent, 2020.
4. Vygotskiy L.S. "Psixologik taraqqiyot nazariyasi". Moskva, 1984.
5. G'anieva R. "Maktab psixologi faoliyati". Toshkent, 2021.

INNOVATIVE
ACADEMY